

#talasomTED

Om konsten att tala - #talasomTED

Lärohandledning för årskurs 4-9.
av Martin Breakken Fernström & Lotta Bohlin
Årtaskolan, 2013.

Innehållsförteckning

BESKRIVNING AV PROJEKTET	2
DEL 1	4
• Att välja ämne	
• Introduktion	
DEL 2	6
• Inledning	
• Din historia	
• Patos	
• Punch line	
DEL 3	11
• Finputs och pynt och öva!	
DEL 4	13
• Presentation	
FÖRANKRING I LÄROPLANEN	14
RÄTTIGHETER	17
TIPS och KONTAKT	18

BESKRIVNING AV PROJEKTET

#talasomTED

Det här är ett arbete om konsten att tala - #talasomTED

Under ett antal veckor (ca. åtta) ska eleverna förbereda, skriva och muntligt presentera ett tal eller en microföreläsning (ca. 1,5-3 minuter). Ämnet är fritt – målet är att beröra lyssnaren.

Arbetet är uppdelat i fyra delar

DEL 1: Först en "taldusch" där vi tittar på olika tal, analyserar och diskuterar innehåll och presentation. Vi talar om olika ämnen. Eleven reflekterar, väljer ämne och gör en tankekarta.

- Att välja ämne
- Introduktion

DEL 2: Sedan skriver eleverna själva talet med hjälp av sin tankekarta och en skrivinstruktion uppdelad på fyra "pusselbitar". Kontinuerlig presentation av varje pusselbit.

- Inledning (pusselbit 1)
- Din historia (pusselbit 2)
- Patos (pusselbit 3)
- Punch line (pusselbit 4)

DEL 3: Avslutningsvis lite finputs och pynt och mycket övning. Att kunna använda olika talarstrategier och att hålla talet för så många som möjligt.

- Finputs och pynt och öva!

DEL 4: Presentation. Förberedelser och genomförande.

- Checklista

#talasomTED – Att välja ämne

Nu ska vi börja sätta ihop våra tal och föreläsningar. Innan man kan skriva ihop ett bra tal måste en sak vara klar; Vad ska du prata om?

Det går att prata om nästan vad som helst, men det finns en regel: Det måste vara din upplevelse, din resa, din bild eller din uppfinning. Det måste handla om dina känslor, dina idéer och ditt hjärta.

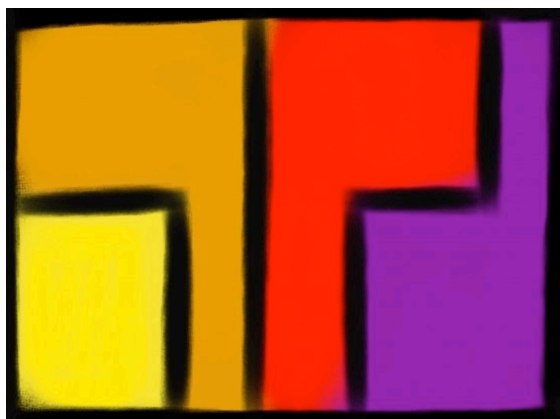
Tips på ämnen är:

- En plats jag har besökt.
- En resa jag har gjort.
- En målning jag producerat.
- En bok jag har skrivit.
- En person jag har träffat.
- En händelse jag har varit med om.
- Något som jag upplevt som de flesta andra inte har.

Efter att du valt ämne ska du göra en tankekarta i ditt anteckningsblock för att se om det "funkar". Är ditt ämne rikt? Är det något som du har lätt att prata om? Tankekartan ska vara klar på fredag så att du kan skicka hem den med veckobrevet.

Lägg in din idé eller ditt färdiga val i kommentarsfältet här under. Då kan andra härma dig om din idé är bra. Var inte rädda för att härma eller bli härmade. Ingen kan ta dina upplevelser eller dina känslor exakt.

#talasomTED - Introduktion

Det här är ett pussel, ett T-pussel.

- T som i Tala.
- T som i TED.
- T som i Ta och spänn fast dig, för nu kör vi!!

Hoppas att du har valt ämne till ditt tal och att du har gjort en tankekarta. Viktigt att du fyller på din tankekarta med så mycket information som möjligt och visar upp den och förklarar för en kamrat. Det här är grunden till ditt tal. Nu ska du skriva del 1-2-3-4.

Under talskrivandet och talandet kommer du att öva många förmågor (se tips):

- Att kunna jämföra likheter och skillnader.

- Att kunna presentera ett tal, muntligt och skriftligt.
- Att kunna formulera egna meningar, en egen text.

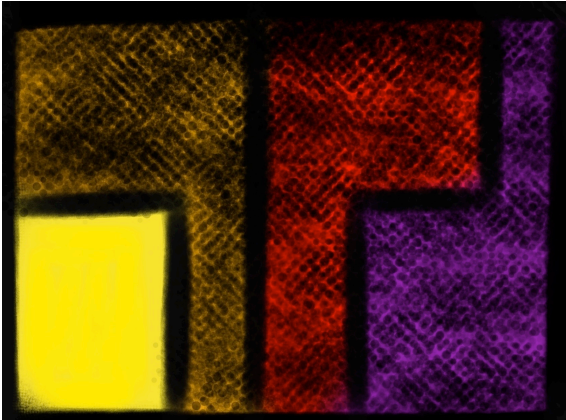

- Att kunna reflektera.
- Att kunna välja och använda en talarstrategi.

- Att kunna dela!
- Att kunna beröra.

#talasomTED – Inledning

Första pusselbiten

Det här är den första delen på ditt tal. Viktigt att du presenterar dig för publiken. Och bjuder in publiken.

- Hälsa på publiken. Välj en hälsning som passar.
- Tala om vad du heter.
- Ta en kort paus och titta några i publiken i ögonen.
- Välj en *Börja* och säg den här.

Vad ÄR en Börja?

En Börja är något som gör att publiken blir intresserad av det du ska prata om. De blir nyfikna på hur du ska ta dig fram till målet i slutet av ditt tal. En börja byggs såhär:

1. Ställ en fråga till publiken, gärna "Vet ni hur det känns...?"
2. ...att (beskriv, att vara på en plats)?
3. ...att (ta med en känsla)?
4. Om du vill kan du ta med något annat i frågan.
5. Om du vill; säg "Det vet jag!"

Den här delen av talet ska vara ca. 60 sekunder lång. Tänk på att du INTE ska avslöja kärnan i ditt tal ännu. Du ska se till att lyssnaren förstår vad det handlar om men fortfarande undrar var det här ska sluta.

Skriv ner ditt tal och öva inför minst två kamrater. Din kamrat ska hjälpa dig att bli grym på det här. Du får gärna öva och skriva om hur många gånger som helst.

#talasomTED – Din historia

Andra pusselbiten

Nu ska vi gå upp för backen i tre etapper. Du ska berätta om tre saker som förstärker förståelsen för ditt ämne. Tre saker, situationer, möten, platser osv. som snuddar vid din känsla. Du är snar på toppen av ditt tal!

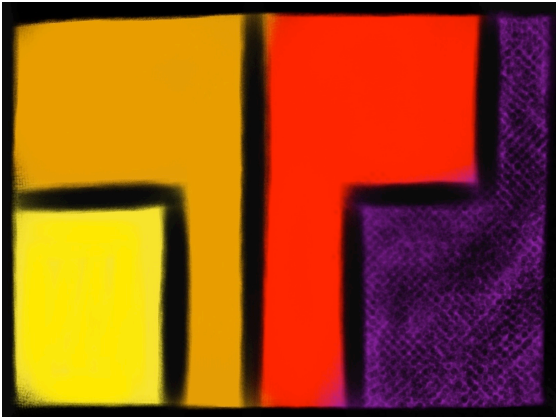
- Första etappen: ex. En gång när... Avsluta med att titta upp på publiken.
- Andra etappen: ex. När vi satt där så... Avsluta med att titta upp på publiken.
- Tredje etappen: ex. Och då...
- Avsluta med en "cliffhanger". Avsluta med att titta upp på publiken.

Vadå etapper?

Jo, det betyder samma som en del. Tänk dig att du ska gå upp för ett högt berg och stanna två gånger på vägen. Först börjar du gå, sen stannar du en stund, fortsätter gå och stannar en stund igen, och fortsätter sedan att gå den sista biten.

Be en kamrat lyssna på dig när du presenterar din andra pusselbit. Be hen om feedback, både på innehållet och hur du presenterar ditt tal.

#talasomTED – Patos

Tredje pusselbiten

Börja med att repetera ”Vet du hur det känns...” – meningarna som du avslutade första pusselbiten med. Var noga med att säga exakt samma. Som en påminnelse. Sedan ska du berätta hur det känns i tre steg. Det är nu du ska visa och väcka känslor – du ska beröra – Patos.

- **Inuti:** *Inne i mig känns det...*
- **I mötet med världen:** Berätta hur det känns när du möter någon annan. *När jag träffar (dig/mamma/Lisa/farfar/en vän mm) känns det...*
- **Utifrån:** Hur tror du din känsla uppfattas? Ser du rädd ut? Verkar du arg? Uppfattas du som stolt? *När jag möter alla, dig och dig och dig känns det...*

Patos

Det är ett grekiskt ord som betyder *väcker* eller *visar* känslor. Patos är också ett viktigt begrepp inom retoriken, som ett av tre sätt att övertyga, persuasio.

Be en kamrat lyssna på dig när du presenterar din tredje pusselbit. Be hen om feedback, både på innehållet och hur du presenterar ditt tal.

#talasomTED – Punch line

Fjärde pusselbiten

Nu är det dags att avsluta. Du vill säga något som får de som lyssnar att minnas talet – dessutom vill du säga det väldigt kort. Helst ska det vara snyggt också. Den sista meningen du säger kallas för din "Punch Line". Tänk dig att det ska vara som en smäll på truten, en elchock eller ett skott i mål från halva planen. Slutklämman, helt enkelt. Efter slutklämman säger du tack, väntar in applåder och går av scen.

Det finns flera olika strategier för att skriva en punch line. Här kommer några:

Strategi – Svaret på frågan

- För dig som undrar hur det känns... (svara på frågan från [pusselbit 1](#))
- Om du känner som jag... (svara på frågan från [pusselbit 1](#))
- Du som har varit i samma situation vet att... (svara på frågan från [pusselbit 1](#))

Strategi – Citatet

- Avsluta med ett citat från en känd person som passar till det du vill säga. Du kan citera vem du vill; mamma, pappa, författare, kändis... tala bara om vem du citerar.
- Det finns massor med kloka citat på [klokacitat.se](#) eller på [ordsprak.se](#)
- Säg ungefär "jag vill avsluta med att citera" eller "Eller som ..... sa:".

Strategi – Jag är...

- Säg ditt namn och...
- ...vad du är. "Jag är en..."

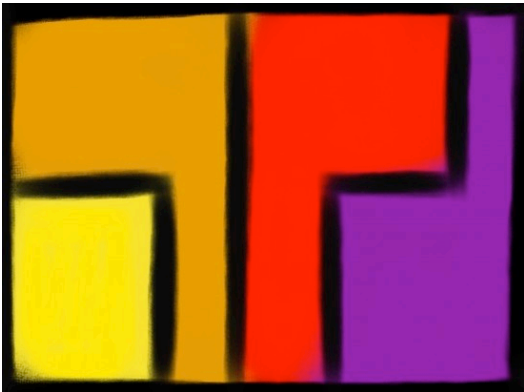
Strategi – Inspirationen

- Du vill nå de som beundrar dig eller vill vara/göra som du.
- Uppmana andra att fortsätta köra, kämpa, våga eller tänka.
- Säg åt dem att inte vänta..., inte tveka..., inte tjafsa..., inte strunta i...

Om det passar kan du lägga till: Det är så jag rullar, hejja mig, heja dig, så gör jag, high 5 eller liknande ganska roliga avslut. Det passar inte att vara rolig i alla tal. Tänk över noga om det passar för dig.

Läs upp och öva så mycket du bara kan. Du måste bli supersäker på ditt tal. Alla ni som lyssnar, nu kör vi [Fjärilsstilen](#).

#talasomTED – Finputs och pynt och öva!

Nu är ditt färdiga tal som en julgran, en riktigt förbaskat fin julgran. En del av er har den kvar utanför huset, en del har tagit in den och en del har börjat pynta. Om ditt tal är en julgran är det här olika saker du kan göra för att se till att julpyntningen på NK ser ut som Skrotnisses gård. Välj så många av dessa som du hinner:

TRÄNA – Öva ditt tal så att du blir larvigt säker på det. Larvigt! Säker!

- Läs upp det för svårare och svårare åhörare. Börja med en kompis, sedan en lärare, en lärare du inte känner, sedan läskigaste i åk9, sedan en främmande person på busshållplatsen, sedan.... ja, ni hajar va?!
- Filma dig själv och titta. Titta gärna med en kompis. Alla kompisar kör fjärilsstilen! Gör om igen. Och igen.
- Håll ditt tal på sätt som kan störa dig. Med musik i öronen. Liggande. På ett ben. Dream it!

RETORISKA FIGURER – Retoriska figurer är sätt som proffs (kallas retoriker) använder för att göra tal proffsigare, ge mer patos och bli mer fångande att lyssna på. Lägg in en eller flera i ditt tal.

- Tretal – uppräknig av tre saker. Det finns en anledning till att det finns i sagor, det låter jättebra!
- Alliteration – orden i ett kort budskap börjar på samma bokstav eller stavelse, "Sakta samlades sylvasa saker i sinnet" – här även tretal).
- Antites - motsats: svart-vitt, rik-fattig, hög-låg. Den ljusa gatan mot den nattsvarta himlen.

- Retoriska frågor - (i stället för att göra ett påstående ställer man en fråga med ett givet svar: "Vill du bli lyckligare?")
- Anafor (före) eller Epifor (efter) – Börja eller sluta meningar med samma uttryck. Tänk "I have a dream..."
- Liknelse – Istället för bara adjektiv/adverb kan du säga "mitt hjärta värkte som en ond tand" eller "jag stirrade som en skrämmd katt" eller "grön som en sommaräng".

PRESENTATION – Gör en snygg KeyNote att ha bakom dig.

- Tänk på att inte ha för mycket text. Helst inga explosioner eller liknande som tar bort fokus från dig.
- Lägg in snygga foton.
- Akta dig så att du inte måste stå och byta bild varje sekund. Det räcker med få slides.

STÖDORD – Gör stödord så att du slipper läsa innantill. Stödord kan vara bilder eller lite text.

- Du kan skriva ned dem på kort som du kan släppa på golvet vartefter de är färdiga.
- Du kan lägga in dem i en teleprompter och ha dem rullande på en iPad.
- Öva mycket med dina stödord.

#talasomTED – Presentation

Nu är det dags för finalen! Du ska presentera ditt tal för en publik!!

Checklista

1. Din text.
Se till att du har den senaste versionen av din text.
2. Ditt talarstöd.
Se till att du har din text i handen (papper/iPad).
Se till att din Keynote är ok (om du ska ha en?)
3. Din personliga "komihåg"
Tänk på de tips du har fått på vägen. Vilka tre saker ska du tänka på?
4. Din tid och plats.
Var ska du presentera ditt tal och när?

Lycka till!

Du är redan värd en fet #hejamig!

Arbetet med #talasomTED rymmer flera delar av kursplanen för svenska, förutsatt att man jobbar utöver själva materialet. Diskussioner, bearbetning, jämförelser och analyser ska vara centrala moment utöver själva skrivandet och talandet.

Understrukna ord, fraser och begrepp som direkt kan härledas till arbetet.

SVENSKA, Lgr11.

(<http://skolverket.se>)

Syfte

Undervisningen i ämnet svenska ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i och om svenska språket. Genom undervisningen ska eleverna ges förutsättningar att utveckla sitt tal- och skriftspråk så att de får tilltro till sin språkförmåga och kan uttrycka sig i olika sammanhang och för skilda syften. Det innebär att eleverna genom undervisningen ska ges möjlighet att utveckla språket för att tänka, kommunicera och lära.

Undervisningen ska stimulera elevernas intresse för att läsa och skriva. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper om hur man formulerar egna åsikter och tankar i olika slags texter och genom skilda medier. Undervisningen ska även syfta till att eleverna utvecklar förmåga att skapa och bearbeta texter, enskilt och tillsammans med andra. Eleverna ska även stimuleras till att uttrycka sig genom olika estetiska uttrycksformer. Vidare ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om hur man söker och kritiskt värderar information från olika källor.

I undervisningen ska eleverna möta samt få kunskaper om skönlitteratur från olika tider och skilda delar av världen. Undervisningen ska också bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om olika former av sakprosa. I mötet med olika typer av texter, scenkonst och annat estetiskt berättande ska eleverna ges förutsättningar att utveckla sitt språk, den egna identiteten och sin förståelse för omvärlden.

Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla sina kunskaper om svenska språket, dess normer, uppbyggnad, historia och utveckling samt om hur språk- bruk varierar beroende på sociala sammanhang och medier. På så sätt ska undervisningen bidra till att stärka elevernas medvetenhet om och tilltro till den egna språkliga och kommunikativa förmågan. Undervisningen ska också bidra till att eleverna får förståelse för att sättet man kommunicerar på kan få konsekvenser för andra människor. Därigenom ska eleverna ges förutsättningar att ta ansvar för det egna språkbruket.

Undervisningen ska även bidra till att eleverna får möta och bekanta sig med såväl de nordiska grannspråken som de nationella minoritetsspråken.

Genom undervisningen i ämnet svenska ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- formulera sig och kommunicera i tal och skrift,
- läsa och analysera skönlitteratur och andra texter för olika syften,
- anpassa språket efter olika syften, mottagare och sammanhang,
- urskilja språkliga strukturer och följa språkliga normer, och
- söka information från olika källor och värdera dessa.

Centralt innehåll

I årskurs 4-6

Läsa och skriva

- *Lässtrategier för att förstå och tolka texter från olika medier samt för att urskilja texters budskap, både de uttalade och sådant som står mellan raderna.*
- *Strategier för att skriva olika typer av texter med anpassning till deras typiska uppbyggnad och språkliga drag. Skapande av texter där ord, bild och ljud samspelar.*
- *Olika sätt att bearbeta egna texter till innehåll och form. Hur man ger och tar emot respons på texter.*
- *Handstil samt att skriva, disponera och redigera texter för hand och med hjälp av dator.*
- *Språkets struktur med meningsbyggnad, huvudsatser, bisatser, stavningsregler, skiljetecken, ords böjningsformer och ordklasser. Textuppbyggnad med hjälp av sambandsord.*
- *Hur man använder ordböcker och andra hjälpmedel för stavning och ordförståelse.*

Tala, lyssna och samtala

- *Att argumentera i olika samtalssituationer och beslutsprocesser.*
- *Muntliga presentationer och muntligt berättande för olika mottagare, om ämnen hämtade från vardag och skola. Stödord, bilder och digitala medier som hjälpmedel för att planera och genomföra en muntlig presentation. Hur gester och kroppsspråk kan påverka en presentation.*

Berättande texter och sakprosatexter

- *Berättande texter och poetiska texter för barn och unga från olika tider, från Sverige, Norden och övriga världen. Texter i form av skönlitteratur, lyrik, dramatik, sagor och myter som belyser människors villkor och identitets- och livsfrågor.*
- *Berättande texters budskap, språkliga drag och typiska uppbyggnad med parallellhandling och tillbakablickar, miljö- och personbeskrivningar samt dialoger.*
- *Några skönlitterära betydelsefulla barn- och ungdomsboksförfattare och deras verk.*

- *Beskrivande, förklarande, instruerande och argumenterande texter, till exempel faktatexter, arbetsbeskrivningar, reklam och insändare. Texternas innehåll, uppbyggnad och typiska språkliga drag.*
- *Texter som kombinerar ord, bild och ljud, till exempel webbtexter, interaktiva spel och tv-program. Texternas innehåll, uppbyggnad och typiska språkliga drag.*

Språkbruk

- *Språkliga strategier för att minnas och lära, till exempel tankekartor och stödord.*
- *Ord och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Ords och begrepps nyanser och värdeladdning.*
- *Skillnader i språkanvändning beroende på vem man skriver till och med vilket syfte, till exempel skillnaden mellan att skriva ett personligt sms och att skriva en faktatext.*
- *Språkbruk i Sverige och Norden. Några varianter av regionala skillnader i talad svenska. Några kännetecknande ord och begrepp i de nordiska språken samt skillnader och likheter mellan dem. Vilka de nationella minoritetsspråken är.*

Informationssökning och källkritik

- *Informationssökning i några olika medier och källor, till exempel i uppslagsböcker, genom intervjuer och via sökmotorer på Internet.*
- *Hur man jämför källor och prövar deras tillförlitlighet med ett källkritiskt förhållningssätt.*

#talasomTED

Du får fritt kopiera, sprida, använda och förändra detta material i undervisningssyfte under följande förutsättningar: Du får inte ta profit på materialet och du ska ange rätt upphovsman till materialet (dock inte till elevernas verk givetvis). Om du förändrar materialet och sprider verket vidare ska samma förutsättningar gälla för detta verk.

Hör gärna av er om ni använder materialet. Det är roligt att följa utvecklingen!

Tips

Gå in på <http://talasomted.se> och låt dig inspireras av andra elever.

Gå in på <http://ted.com> eller ladda hem appen och lyssna på olika tal.

Be någon eller några personer på skolan att komma till eleverna och hålla tal.

Låt eleverna skapa egna twitterkonton för att dela erfarenheter – och kärlek.

Använd hashtaggen #talasomTED i sociala medier.

Sprid ert arbete, både före, under och efter.

Läs mer om förmågorna på <http://site.arstaskolan.se/thebig6> #visombärenförmåga

Kontakt

Vi som har tagit fram det här materialet och genomfört det med våra elever i årskurs 5 heter Martin Breakken Fernström och Lotta Bohlin. Vi arbetar som lärare på Årstaskolan i Stockholm. Materialet publicerades först på vår årskursblogg <http://vaxersadetknakar.se> under hösten 2013. Läs mer på <http://talasomted.se>

Martin Breakken Fernström
Mail: martin.fernstrom@arstaskolan.se
Twitter: @martinfernstrom

Lotta Bohlin
Mail: lotta.bohlin@arstaskolan.se
Twitter: @lottabo